

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Komitet Polityki Naukowej

Opinia Komitetu Polityki Naukowej

z dnia 31 stycznia 2019 r.

o projekcie komunikatu o konkursie w ramach programu "Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza"

W zaprezentowanym nam dokumencie, z 16 stycznia 2019, proponuje się oparcie konkursu na uczelnie badawcze na trzech zasadniczych założeniach:

Po **pierwsze**: ocenie będą podlegać przede wszystkim nie całe uczelnie lecz wskazane przez nie priorytetowe obszary badawcze, ocena będzie ekspercka, a eksperci będą wyłącznie zagraniczni;

Po **drugie**: aktualny potencjał uczelni będzie miał, w ocenie wniosku, wagę 25%, pozostałe 75% będzie wynikało z oceny proponowanych działań;

Po **trzecie**: duże, a nawet zasadnicze, znaczenie w tej ocenie będą miały kryteria parametryczne / ilościowe. Będą one również zasadniczo istotne w ocenie postępów projektu.

Członkowie KPN popierają pierwsze z tych założeń, ale są krytyczni wobec drugiego i bardzo krytyczni wobec trzeciego.

Założenie drugie. Uważamy, że aktualny potencjał naukowy jest zdecydowanie najlepszym predyktorem przyszłego potencjału naukowego. Jeśli uczelnia do tej pory potrafiła zbudować jakiś zasób tego potencjału to prawdopodobnie będzie najlepiej w stanie wykorzystać dodatkowe środki. Z drugiej strony premiowanie, w ocenie wniosku, również działań proponowanych, lub działań w toku, które nie doprowadziły jeszcze do wzrostu potencjału, będzie zachętą dla uczelni do reformowania i optymalizowania swojej struktury wewnętrznej. Dlatego wyobrażamy sobie, że kryteria niezwiązane z potencjałem naukowym mogłyby mieć wagę nawet do 50%, **ale nie większą**. Ponadto, w ocenie takich kryteriów, powinno się brać pod uwagę nie tylko działania planowane, które są trudne do oceny, ale też już podjęte działania projakościowe, na przykład projakościowe zapisy w nowym statucie uczelni.

Założenie trzecie. Projekt zakłada ekspercką ocenę wniosku, a nie ocenę algorytmiczną. Danymi zaś do oceny eksperckiej powinny być przede wszystkim fakty, a nie wskaźniki. W przekonaniu członków Komitetu ilość parametrów liczbowych we wzorze wniosku powinna być zasadniczo zmniejszona. Wzór wniosku powinien dodatkowo zakładać zaprezentowanie przez uczelnię najważniejszych osiągnięć w priorytetowych kierunkach badań i edukacji jak np. (wzorujemy się tu częściowo na rozwiązaniach niemieckich):

- sylwetek pewnej liczby czołowych badaczy, jakimi uczelnia dysponuje. Na każdy taki opis powinno się składać krótkie CV tego badacza i lista jego najważniejszych publikacji z ostatnich lat. Wyobrażamy sobie, że wniosek powinien zawierać na przykład 25 takich sylwetek lub określony, nieduży procent badaczy¹
- podobnie skonstruowanych sylwetek wyróżniających się młodych badaczy (np. do 40 roku życia, albo według kryterium odnoszącego się do liczby lat od doktoratu; z uwzględnieniem uzasadnionych przerw w rozwoju naukowym).
- najważniejsze przykłady wybitnych publikacji,
- najważniejsze przykłady nagród i wyróżnień naukowych, w tym sprawowane funkcje w gremiach o zasięgu międzynarodowym,
- najważniejsze przykłady nagród i wyróżnień naukowych młodych badaczy,
- najważniejsze przykłady podjętych działań dla wsparcia młodych badaczy kierujących grupami badawczymi,
- najważniejsze przykłady zdobytych nagród i funduszy w zakresie dydaktyki,
- najważniejsze przykłady podjętych działań projakościowych w zakresie dydaktyki, w tym 'research led education',
- najważniejsze przykłady infrastruktury badawczej.

Uzasadnienie:

- Celem programu ma być promowanie doskonałości naukowej i światowej klasy badań. Wnioski będą więc oceniać wybitni badacze z zagranicy. Najbardziej kompetentną ocenę będą mogli przygotować na podstawie konkretnych osiągnięć naukowych o uniwersalnym (światowym) znaczeniu. Będzie to ocena znacznie bardziej miarodajna niż ocena dziesiątek parametrów liczbowych, które są podatne na manipulacje i wyrwane z kontekstu merytorycznego. Ocena indywidualnych, najwybitniejszych badaczy spowoduje ich upodmiotowienie na uczelni i wzmocni ich pozycję. Władze uczelni będą mogły zdać sobie sprawę, że ci wybitni badacze to ich najcenniejszy zasób. Projakościowa postawa tych badaczy stanie się podstawą funkcjonowania uczelni. Wzięcie pod uwagę w ocenie młodych naukowców będzie miało podobne skutki. Stworzy zachęty dla uczelni zatrudniania najlepszych młodych badaczy i stwarzania im najlepszych warunków pracy. To zwiększy mobilność, a dobre warunki pracy będą promować powroty badaczy z zagranicy. To z kolei przyniesie uczelni najnowocześniejsze kierunki badawcze i pozwoli wykreować nowe pokolenie projakościowych liderów nauki.

Odnosząc się do wskaźników ilościowych, tak w ocenie potencjału jak w ocenie osiągniętych postępów, uważamy, że:

-- Wskaźniki A1, A5, A10 i B3, związane z liczbą artykułów, są wadliwe i leżą w sprzeczności z projakościowym sensem reformy szkolnictwa wyższego. Powinny one być zastąpione przez wskaźniki dotyczące liczby artykułów z górnych 25% odpowiednich list. Liczba artykułów w miejscach publikacji o wysokiej jakości jest w tej chwili najlepszą (lub nawet jedyną sensowną) dostępną parametryczną miarą jakości badań.

-- Wskaźniki A3, A7 i A8, mówiące o odsetku artykułów w górnym decylnu, albo artykułów powstałych we współpracy międzynarodowej są wadliwe, bo zniechęcają do publikowania artykułów w drugim decylnu i bez współpracy międzynarodowej. Wskaźniki A3 i A7 powinny być usunięte, zaś wskaźnik A8 powinien być zastąpiony przez wskaźnik bezwzględnej liczby artykułów w górnym decylnu .

¹Niektórzy członkowie Komitetu uważają, że skoro przedmiotem oceny ma być cała uczelnia, to liczba 25 badaczy jest o wiele za mała i że w ankiecie powinno się uwzględnić więcej osób, na przykład 25% personelu naukowo-dydaktycznego zatrudnionego w priorytetowych obszarach badawczych.

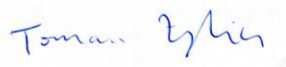
– Wskaźnik A11, dotyczący otwartości polityki kadrowej, oraz wskaźnik B6 dotyczący umiędzynarodowienia kadry, powinny zostać zastąpione jednym wskaźnikiem, mierzącym udział kadry która uzyskała doktorat w jednej z 200 (lub 100) najlepszych uczelni świata (wliczając osoby mające polskie obywatelstwo). Zwracamy uwagę, że mechanicznie rozumiane „umiędzynarodowienie” będzie prowadzić do patologii polegającej na realizowaniu wskaźników poprzez zatrudnianie naukowców z krajów o słabym poziomie badań naukowych. Natomiast proponowany przez nas wskaźnik będzie zachęcał do tworzenia warunków do powrotu do kraju młodym polskim uczonym robiącym kariery naukowe w dobrych ośrodkach zagranicznych, a takie powroty, gdyby stały się masowe, mogłyby być bardzo istotne dla modernizacji polskiego systemu szkolnictwa wyższego.

-- Wskaźniki A2, A6, B1 i B2, dotyczące cytowań, są wadliwe i powinny zostać usunięte. Udział fikcyjnych cytowań w polskim systemie akademickim jest już w tej chwili bardzo wysoki. Mierzenie postępów osiągniętych w ramach projektu rosnącą liczbą cytowań stanie się jawnym zaproszeniem do rozwoju takich fikcyjnych cytowań, będzie niszczyć dla naukowej uczciwości i w konsekwencji całkowicie sprzeczne z projakościowym celem reformy.

-- Wątpliwe są również wskaźniki B7 i B10, odnoszące się do liczby nadanych doktoratów, bez względu na ich jakość. Ich użycie może być szczególnie szkodliwe do oceny postępów osiągniętych w projekcie.

PRZEWODNICZĄCY

KOMITETU POLITYKI NAUKOWEJ

Prof. dr hab. Tomasz Żylicz